

OBSAH

Úvodem	13
------------------	----

1. POJETÍ VÝCHOVY

1.1 Podstata výchovy	15
--------------------------------	----

Potřeba nové hodnotové orientace a univerzálnějšího i racionálnějšího pojetí výchovy /15/. Pojem výchovy /23/. Vztahy světa, života a výchovy lidí /24/. Jednota /24/ a rozpory /26/ života a výchovy lidí. Podmíněnost a úloha výchovy v životě společnosti /27/ a člověka /28/. Pojetí vývoje osobnosti /29/.

1.2 Utváření a výchova lidí	31
---------------------------------------	----

Vztahy vnitřních a vnějších, záměrných a nahodilých, výchovných a mimovýchovných faktorů vývoje člověka /31/. Přehled /32/, třídění /33/, funkce /33/ a vzájemné vztahy faktorů utváření člověka /36/. Kultivace a vedení lidí /37/. Programová a integrační role výchovy v procesu utváření lidí /40/.

1.3 Systémové pojetí světa a výchovy	43
--	----

Pojem soustava /44/. Principy obecné teorie systémů /46/. Typologie /50/ a optimalizace systémů /51/. Vztah komplexního a systémového pojetí výchovy /44/. Vývoj systémového pojetí výchovy /52/. Vnější začlenění a vnitřní skladba procesuální stránky výchovně vzdělávací soustavy /60/. Optimalizace výchovy jako cíl tvůrčí teorie a praxe. Podstata pedagogického umění /64/. Celistvý a otevřený model výchovně vzdělávacího procesu /66/. Systémotvorné prvky /62/, vztahy a vývojové zákonitosti výchovy /64/. Celkový obraz /70/ a jednostranné koncepce výchovy /72/. Dimenze /73/ a specifčnost pedagogického myšlení a jednání /75/. Soustava věd o výchově /77/.

2. PROCES VÝCHOVY

2.1 Kultivující dialog 79

Subjektově objektové vztahy výchovy

2.1.1 Jednota a specifická filozofického a pedagogického pojetí subjektu a objektu 80

Pojem subjektu a objektu výchovy /81/. Zvláštnosti inter- a intrapersonálních vztahů ve výchově /82/. Dialog výchovy jako prostředek rozvíjení všech lidských vztahů ke skutečnosti /85/. Překonávání jednostranných koncepcí. Filozoficko-pedagogický objektivismus a subjektivismus /87/. Svoboda a meze lidské aktivity v dějinném sebeutváření člověka /89/.

2.1.2 Kultivující dialog jako hlavní systémotvorný proces výchovy 89

Podstata pedagogické komunikace /89/. Tvůrčí role subjektu výchovy a pedeutologie /93/. Soustava výchovně vzdělávacích činností /94/. Vnější a vnitřní dialektika subjektu a objektu výchovy. Hybná síla rozvoje a seberozvoje osobnosti /94/. Vývoj a výchova člověka /97/. Souvztažné subjektově objektové změny v procesu výchovy /98/.

2.1.3 Výchova jako humanizace člověka a lidského světa 100

Historická a etická dimenze humanismu /100/. Rozhodující úloha lidských aktivit, hodnot a vztahů ve výchově /104/. Růst odpovědnosti lidí za kultivaci vnějšího a vnitřního světa člověka a potřeba celistvějšího pojetí kvalit života i výchovy. Utváření hodnotného a smysluplného stylu života /101/. Pedagogika přizpůsobování a překonávání /103/. Škola jako dílna lidskosti /105/.

2.2 Cílevědomá tvůrčí činnost 105

Vztahy cílů, prostředků a podmínek výchovy

2.2.1 Podmínky výchovy 107

Dialektická determinace a transcendence výchovy. Celková charakteristika a taxonomie podmínek výchovy /107/. K příčinám pedagogické neúspěšnosti a úspěšnosti /108/. Vnější podmínky výchovy /109/. Životní prostředí člověka a jeho struktura /109/. Výchovné prostředí a pedagogické využívání veškerého prostředí

člověka /111/. Soudobé úsilí o soulad hodnot přírodních i kulturních, o racionální, demokratickou a humánní společnost /111/. Lokální podmínky výchovy /111/. Formativní funkce a pedagogický potenciál životního prostředí člověka /112/. Vnitřní podmínky výchovy /113/. Dialektika objektivní a subjektivní pozice člověka /113/. Eufunkční, neutrální a disfunkční podmínky výchovy /114/. Kultivace podmínek výchovy a ekologická výchova /116/. Diagnostika výsledků i podmínek výchovy /117/.

2.2.2 Cíle výchovy 117

Axiologie, hodnoty a výchova /117/. Cíle výchovy, jejich teorie /118/, funkce /121/, systemizace a členění /122/. Vnější a vnitřní cíle výchovy /122/. Subjektální /124/, objektální /125/ a dialektické taxonomie cílů výchovy /126/. Kultivace člověka a jeho světa, lidské vztahy ke skutečnosti jako základní kritérium členění cílů a obsahu výchovy /127/. Problém základního učiva a konkretizace programu výchovy /132/. Vymezování a optimalizace soustavy výchovně vzdělávacích cílů v pedagogické praxi /135/. Cíle výchovy vymezené nedostatečně /137/ a správně /138/.

2.2.3 Prostředky výchovy 140

Obecná analýza lidské činnosti, její mentální modely /141/, prostředky a cykličnost /142/. Dialektické pojetí prostředků výchovy /144/. Orientace na základní výchovně vzdělávací hodnoty. Řešení vzrůstajícího protikladu mezi společenskou a individuální zkušeností /149/. Výchova přímá a nepřímá /151/. Jednostranná orientace na výchovné prostředky /153/. Struktury cílů a prostředků výchovy /154/. Nerespektování podmínek výchovy /155/. Relativita cílově-prostředkově -podmínkových vztahů výchovy neznamená relativismus /155/. Optimalizace výchovy /156/. Čím začít /157/.

2.3 Průběh výchovy 158

Jednota a specifičnost vzdělávání a výchovy. Zvláštnosti charakterotvorného procesu /159/. Teorie vývoje /160/ a účinné výchovy mravních vlastností /163/. Hypotézy žádoucího průběhu procesu mravního a sociálního vývoje osobnosti a skupiny /169/. Etapy socializace /171/ a geneze osobních i funkčních vztahů v uměle vytvořených

skupinách /172/. Momenty mravního a sociálního vývoje osobnosti /174/. Model sociálně psychických "vrstev" osobnosti /176/. Cesta člověka od mravní heteronomie k autonomii, k mnohostranné lidské emancipaci /177/. Překonávání rozporů jako zdroj harmonického rozvíjení i sebezvývoje osobnosti /178/.

3. OPTIMALIZACE PŘEDPOKLADŮ, PROCESŮ A VÝSLEDKŮ VÝCHOVY

3.1 Role řízení, demokratické samosprávy a sebeřízení v soudobé společnosti 179

Podmíněnost a úloha řízení v lidském životě /179/. Podstata /188/, systémotvorné faktory /189/, procesuální cyklus a funkční složky lidské řídicí činnosti /190/. Druhy řízení /191/. Typologie prostředků vedení lidí /192/. Regulativy vnější a vnitřní /193/, pozitivní a negativní /194/ a specifická vedení výchovy /194/. Obecné teorie řízení /195/. Hierarchie regulačních soustav /196/. Filozofické /197/ a kybernetické základy řídicí činnosti /198/.

3.2 Vedení výchovné a vzdělávací soustavy 200

3.2.1 Základy

Řízení jako optimalizace a řešení rozporů výchovy /200/. Demokratičnost, odbornost a vertikální i horizontální dimenze řízení vzdělávací soustavy /201/. Mikro- a makrořízení, obvody /203/, subsystemy /205/, cílové a předpokladové funkce řízení výchovy a vzdělávání /206/. Odvětvová a územní(průřezová) správa /209/. Model centra pro komplexní a speciální vedení vzdělávací soustavy /210/. Oborová struktura /212/. Správa, samospráva a sebeřízení /217/. Vedoucí orgány školy /222/ a reforma makrořízení /223/.

3.2.2 Podstata a zvláštnosti pedagogického vedení 229

Pojem /229/, hranice /230/, začlenění a hierarchická skladba pedagogického vedení /231/. Jednota řídicích a výkonných činností /233/. Podstata /234/, dosavadní teorie /235/ a zvláštnosti pedagogického vedení /235/. Srovnání řízení výroby a výchovy /236/. Vztahy vnějšího

a vnitřního mikro- a makrořízení /241/. Funkční složky a procesuální cyklus pedagogického vedení /243/.

3.2.3 Pedagogická diagnostika 244

Pojem /244/ a zvláštnosti pedagogické diagnostiky /245/. Kontrola a sebekontrola obecná a odborná, vnější a vnitřní /246/. Prostředky pedagogické diagnostiky /246/. Záznamy o žácích /247/. Problém ukazatelů a kritérií pedagogické úspěšnosti /248/, posuzovací stupnice /249 / . Rozbor výchovně vzdělávací situace ve třídě /250/.

3.2.4 Pedagogické projektování 253

Prognózy /253/, cílové programy, dlouho-, středně- a krátkodobé projekty výchovy a vzdělávání. Roční plán školy /254/. Pojetí /255/, předpoklady /256/ a metodika operativního projektování výchovy v užších sociálních skupinách /257/. Příprava, obsah, forma /262/ a obtíže projektování výchovy ve třídě /263/.

3.2.5 Vlastní vedení výchovně vzdělávacího procesu 264

Rozhodující role tvůrčího realizačního úsilí celé pedagogické obce /264/. Překonávání jednostrannosti, formalismu a byrokratismu. Vztahy přímého a nepřímého /265/, celkového a částečného /266/, obecného a konkrétního /267/, integrace a diferenciací v pedagogickém vedení /268/.

3.3 Tvůrčí vychovatelské osobnosti, samospráva a sbory, hlavní záruka pedagogické úspěšnosti 272

Demokratičnost, kompetence a racionalizace pedagogického vedení /272/. Pedagogická kvalifikace /275/ a tvořivost /279/. Umění vést lidi, pedagogické sbory /281/ a organizovat práce ve sféře určité vzdělávací soustavy /273/. Význam, výběr, vzdělávání a analýza profesionálních činností ředitelů škol /283/. Typologie pedagogických pracovníků /274/ a rámcová nomenklatura vedoucích pedagogických pracovníků pro komplexní a speciální mikro- a makrořízení vzdělávací soustavy /286/. Osobnostní potenciál pro vedení /288/, sociabilita a kreativita vedoucích vychovatelských osobností. Gradace profesionality vedoucích pedagogických pracovníků a tvořivé vedení tvořivosti /289/.

Závěrem	289
Summary	290
Zusammenfassung	292
Literatura	294